

Slovenské domácnosti vlastnia najviac nehnuteľností a pritom sú najmenej zadlžené

Porovnanie bohatstva a príjmov domácností v eurozóne

Európska centrálna banka po prvýkrát v histórii zrealizovala rozsiahly výskum finančnej situácie a spotreby domácností Eurosystemu (*Household Finance and Consumption Survey – HFCS*)¹, do ktorého sa zapojila aj Národná banka Slovenska². Prieskum poskytuje unikátne údaje o majetku, príjmoch a záväzkoch európskych domácností a umožňuje tak porovnať distribúciu aktív / pasív a ich vzťah k príjmom a výdavkom medzi jednotlivými krajinami eurozóny. Najzaujímavejšie fakty z prieskumu sú nasledovné:

- **až 90% domácností na Slovensku vlastní nehnuteľnosť**, v ktorej býva, čo je najvyšší pomer v celej eurozóne;
- **slovenské domácnosti sú pritom najmenej zadlžené** – zatiaľ čo na Slovensku je zadlžená zhruba štvrtina domácností s celkovým dlhom 3 200 eur (medián) na zadlženú domácnosť, v eurozóne je zadlžených vyše 43% domácností s celkovým dlhom 21 500 eur (medián) na zadlženú domácnosť;
- **bohatstvo a príjmy sú na Slovensku rozdelené najrovnomernejšie**;
- **štandardná nemecká domácnosť je najchudobnejšia v eurozóne** – medián čistého bohatstva domácností v Nemecku je 51 400 eur, zatiaľ čo na Slovensku je to 61 200 eur a v celej eurozóne 109 200 eur.

Tento komentár sumarizuje najdôležitejšie výsledky z prieskumu HFCS, pričom sa zameriava hlavne na tie, ktoré sú zaujímavé pre Slovensko. Uvedené údaje sú prevažne čerpané z analytickej správy ECB s názvom „[The Eurosystem Household Finance and Consumption Survey – Results from the first wave](#)“. Podobne ako v spomínanej správe, väčšina hodnôt v tomto komentári predstavuje *mediánovú* hodnotu (a teda nie priemer, ktorý je štatisticky menej robustný). Takisto pod „štandardnou“ domácnosťou budeme rozumieť mediánovú domácnosť.

¹ Prieskum HFCS je spoločný projekt všetkých centrálnych bánk Eurosystemu. Zahŕňa všetky krajiny eurozóny okrem Írska a Estónska (tie sa zapoja do prieskumu až v druhej vlne). Výnimočnou črtou tohto prieskumu je, že poskytuje detailné údaje (reprezentatívne na úrovni jednotlivých krajín) o finančnej situácii vyše 62 000 domácností v eurozóne. Údaje boli zozbierané harmonizovaným spôsobom vo väčšine krajín (vrátane Slovenska) s referenčným rokom 2010. Ich najvyššou pridanou hodnotou je, že umožňujú porovnať bohatstvo, aktíva, pasíva, príjmy a spotrebu domácností podľa rôznych demografických charakteristík v celej eurozóne a taktiež medzi jednotlivými krajinami.

² Správa o slovenskej časti prieskumu HFCS bola zverejnená v auguste 2012 ako príležitostná štúdia NBS „[Výsledky prieskumu finančnej situácie slovenských domácností](#)“ (Senaj a Zavadil, 2012).

Tabuľka na nasledujúcej strane poskytuje prehľad najdôležitejších aktív a pasív domácností v jednotlivých krajinách eurozóny. **Najčastejším** reálnym **aktívom** domácností **sú vozidlá**, ktoré vlastní až tri štvrtiny domácností eurozóny (v tabuľke neuvedené). Na Slovensku je však podiel domácností vlastniacich vozidlo v eurozóne najmenší (61%), zatiaľ čo najväčší je na Cypre (89%). Druhým najčastejším reálnym aktívom je hlavné bývanie domácností, ktoré v eurozóne vlastní 60% domácností (3. stĺpec tabuľky). V tomto ohľade je **Slovensko** v eurozóne **na prvom mieste. Zatiaľ čo u nás vlastní hlavné bývanie 90% domácností, v Nemecku alebo v Rakúsku je to menej než polovica.** Treba však poznamenať aj to, že ceny nehnuteľností sú v porovnaní so zvyškom eurozóny na Slovensku najnižšie. Mediánová hodnota hlavného bývania domácností na Slovensku predstavuje necelých 56 000 eur, kým v Luxembursku je to až pol milióna eur a v celej eurozóne 180 300 eur.

Čo sa týka **finančných aktív**, **Slovensko je** v eurozóne **na predposlednom mieste** (pred Slovinskom). Štandardná slovenská domácnosť drží v čistých finančných aktívach 2 500 eur, v Holandsku je to až 34 700 eur a medián za celú eurozónu je 11 400 eur (4. stĺpec tabuľky). To je zrejme spôsobené nízkymi príjmami na Slovensku a s tým súvisiacimi malými zostatkami na bežných či sporiacich účtoch (5. stĺpec tabuľky). Z výskumu taktiež vyplýva, že len **veľmi málo slovenských domácností vlastní akcie, dlhopisy alebo podielové fondy.**

Z dostupných údajov o rozdelení celkových *hrubých* aktív domácností (t.j. bez odpočítania ich pasív) môžeme konštatovať, že **aktíva na Slovensku sú rozdelené medzi domácnosťami najrovnomernejšie** – kým 20% najchudobnejších domácností v eurozóne vlastní iba 0,3% celkových aktív, na Slovensku vlastní takéto domácnosti 3,7% celkových aktív. Podobne to vychádza aj na opačnej strane distribúcie aktív – 10% najbohatších domácností v eurozóne vlastní 47,6% celkových aktív, na Slovensku je to len 32,2%.

Pri pohľade na pasíva **sú domácnosti na Slovensku** v porovnaní s ostatnými krajinami eurozóny **najmenej zadlžené.** V eurozóne je zadlžených 44% domácností a mediánová hodnota ich celkového dlhu je 21 500 eur, kým na Slovensku je to 27% domácností s dlhom 3 200 eur (6. stĺpec tabuľky). Takisto hypotéku má na Slovensku iba 10% domácností s mediánom dlžnej sumy 25 000 eur, zatiaľ čo v celej eurozóne má hypotéku 23% domácností so sumou 68 400 eur (predposledný stĺpec tabuľky). Podobne nehypotekárny dlh má 20% slovenských domácností s mediánom dlžnej sumy 1 000 eur, zatiaľ čo v eurozóne má takýto typ dlhu takmer 30% domácností s dlhom 5 000 eur (posledný stĺpec tabuľky). Najzadlženejšie domácnosti má Holandsko, kde sú zadlžené až dve tretiny domácností s mediánom celkového dlhu 89 100 eur na zadlženú domácnosť.

Pokiaľ ide o ukazovatele dlhového bremena, aj tu sú slovenské domácnosti v pomerne stabilnej pozícii. **Podiel celkového dlhu k celkovým aktívam** zadlžených domácností **je na Slovensku jeden z najmenších** v eurozóne – jeho mediánová hodnota dosahuje necelých 7%, kým v celej eurozóne je na úrovni až 22%. Navyše zadlžené slovenské domácnosti majú v porovnaní s ostatnými krajinami eurozóny **najnižší podiel celkového dlhu k ich hrubému ročnému príjmu**, a to i napriek tomu, že ich príjmy sú najnižšie v eurozóne (viac nižšie). Mediánová hodnota tohto podielu je na Slovensku 23%, v eurozóne je až 62%.

*Tabuľka: Reálne a finančné aktíva a pasíva domácností v krajinách eurozóny
(mediánové hodnoty podmienené držaním daného aktíva / pasíva)*

Krajina	Reálne aktíva [*] (v tis. €) (výskyt v %)		Finančné aktíva (v tis. €) (výskyt v %)		Pasíva (v tisícoch €) (výskyt v %)		
	celkom	hlavné bývanie	celkom	vklady	celkom	hypotekárny dlh	nehypotekárny dlh
BE	220 (90%)	250 (70%)	27 (98%)	10 (98%)	39 (45%)	69 (31%)	5 (24%)
DE	89 (80%)	168 (44%)	17 (99%)	8 (99%)	13 (47%)	80 (22%)	3 (35%)
GR	114 (92%)	100 (72%)	4 (75%)	4 (73%)	15 (37%)	41 (18%)	4 (26%)
ES	202 (95%)	180 (83%)	6 (98%)	4 (98%)	36 (50%)	60 (33%)	7 (31%)
FR	124 (100%)	194 (55%)	11 (100%)	7 (100%)	18 (47%)	56 (24%)	5 (33%)
IT	176 (98%)	200 (69%)	10 (92%)	6 (92%)	15 (25%)	60 (11%)	6 (18%)
CY	314 (96%)	240 (77%)	22 (88%)	6 (81%)	60 (65%)	87 (45%)	10 (48%)
LU	471 (94%)	500 (67%)	28 (98%)	14 (98%)	73 (58%)	127 (39%)	10 (37%)
MT	201 (95%)	187 (78%)	26 (97%)	13 (97%)	16 (34%)	35 (16%)	4 (25%)
NL	199 (90%)	240 (57%)	35 (98%)	10 (94%)	89 (66%)	131 (45%)	14 (37%)
AT	107 (85%)	200 (48%)	14 (100%)	11 (99%)	14 (36%)	38 (18%)	3 (21%)
PT	92 (90%)	90 (72%)	4 (95%)	3 (94%)	32 (38%)	49 (27%)	3 (18%)
SI	106 (96%)	111 (82%)	2 (94%)	1 (94%)	4 (45%)	7 (14%)	3 (39%)
SK	62 (96%)	56 (90%)	3 (92%)	2 (91%)	3 (27%)	25 (10%)	1 (20%)
FI	144 (84%)	130 (68%)	7 (100%)	5 (100%)	29 (60%)	- -	- -
EA	145 (91%)	180 (60%)	11 (97%)	6 (96%)	22 (44%)	68 (23%)	5 (29%)

Zdroj: Eurosystem Household Finance and Consumption Survey (2013).

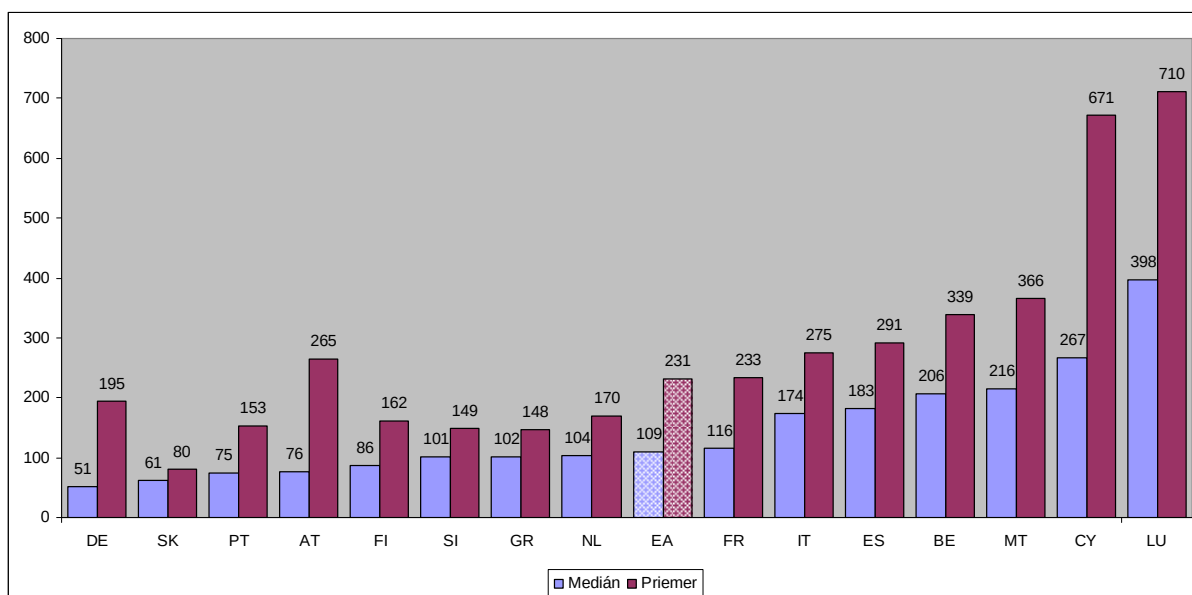
Poznámka: Táto tabuľka udáva mediánové hodnoty vybraných aktív a pasív, ktoré boli vypočítané iba na základe tých domácností, ktoré dané aktívum / pasívum vlastnia. Napríklad medián celkových pasív slovenských domácností (3 000 eur) bol vypočítaný na vzorke zadlžených domácností na Slovensku, ktorých je 27% z celkovej vzorky. Niektoré údaje o pasívach domácností vo Fínsku nie sú nedostupné, preto sú označené - .

* Reálne aktíva zahŕňajú nehnuteľnosti, vozidlá, majetok v rodinnom podniku, cennosti a umelecké diela.

Prekvapivým výsledkom prieskumu HFCS je fakt, že **v Nemecku je majetok štandardnej domácnosti najnižší v celej eurozóne**. Mediánová hodnota čistého bohatstva³ nemeckej domácnosti je 51 400 eur, zatiaľ čo na Slovensku je to 61 200 eur a v celej eurozóne 109 200 eur (graf 1). To je spôsobené tým, že viac ako polovica domácností v Nemecku nevlastní žiadnu nehnuteľnosť a býva v prenajatom byte, takže mediánová nemecká domácnosť má medzi aktívami najmä finančné, kým vo väčšine ostatných krajín vlastní mediánová domácnosť aj svoj byt či dom. Porovnávanie bohatstva medzi krajinami eurozóny je však značne komplikované vzhľadom na rôzne ceny nehnuteľností v jednotlivých krajinách, dostupnosť nájomného bývania, inú veľkosť a zloženie domácností, alebo existenciu sporivého dôchodkového piliera. **Najbohatšie domácnosti sú pritom v Luxembursku** s mediánovou hodnotou čistého bohatstva 398 000 eur. Poradie krajín sa nepatrne zmení, keď sa vezme do úvahy priemerná hodnota čistého bohatstva. Luxemburské domácnosti zostávajú naďalej najbohatšie s priemernou hodnotou bohatstva 710 100 eur, avšak najmenšiu hodnotu priemerného bohatstva (79 700 eur) dosahujú tentoraz slovenské domácnosti.

Rozdiel medzi mediánovou a priemernou hodnotou naznačuje nerovnomernosť rozdelenia čistého bohatstva medzi jednotlivými domácnosťami; čím je väčší, tým viac je bohatstvo koncentrované u bohatých domácností. Na Slovensku je pomer priemernej a mediánovej hodnoty čistého bohatstva najmenší v eurozóne. Iným ukazovateľom nerovnosti rozdelenia bohatstva je koncentrácia bohatstva u najbohatšej časti populácie. Kým 10% najbohatších domácností v eurozóne vlastní až 50,4% celkového čistého bohatstva všetkých domácností v eurozóne, na Slovensku je tento pomer 32,8% najnižší medzi krajinami eurozóny. To znova potvrdzuje fakt, že **čisté bohatstvo je na Slovensku rozdelené medzi domácnosťami najrovnomernejšie**.

Graf 1: Čisté bohatstvo domácností v krajinách eurozóny (v tisícoch eur)

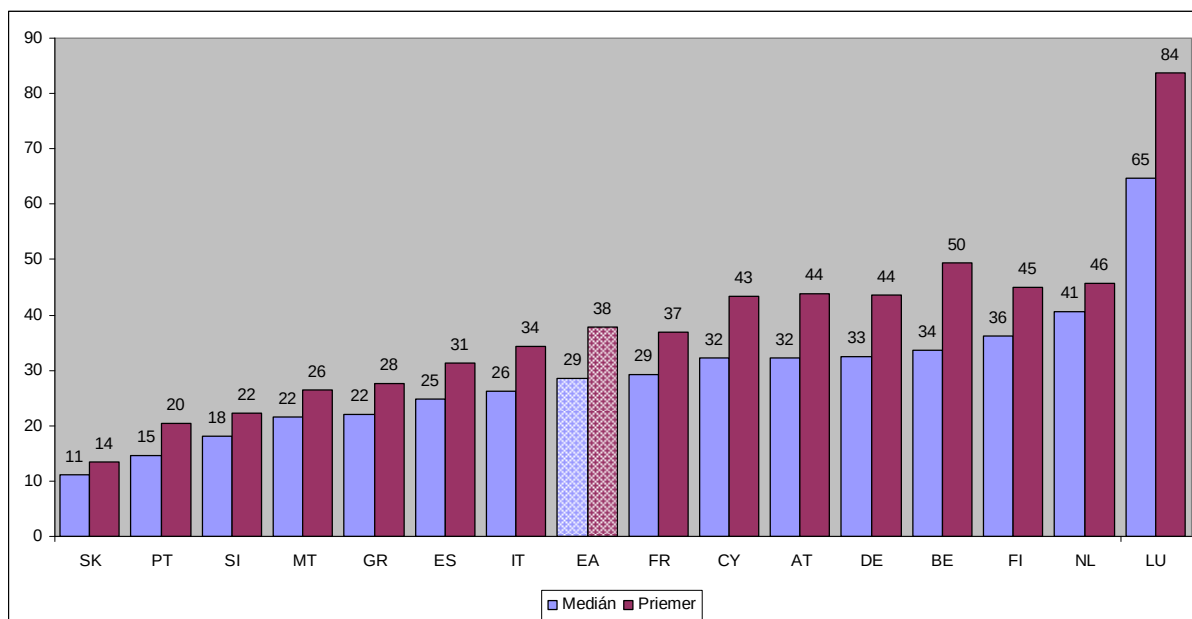

Zdroj: Eurosystem Household Finance and Consumption Survey (2013).

³ Čisté bohatstvo domácnosti je definované ako rozdiel medzi celkovými aktívami a celkovými pasívami domácnosti.

Medián celkového hrubého ročného príjmu domácností v eurozóne je 28 600 eur a jeho priemerná hodnota je 37 800 eur (graf 2). Menší rozdiel medzi mediánom a priemerom naznačuje, že **príjem je rovnomernejšie rozdelený a menej koncentrovaný medzi domácnosťami ako bohatstvo**. Horných 10 % domácností s najvyššími príjmami v eurozóne zarába 31 % celkových príjmov domácností (zatiaľ čo horných 10 % najbohatších domácností v eurozóne vlastní vyše polovicu celkového čistého bohatstva). Na Slovensku je tento pomer 26% a je jeden z najnižších v eurozóne, po Holandsku (23%) a Malte (25%). Slovenské domácnosti majú v eurozóne síce najnižšie príjmy – medián ich hrubého ročného príjmu dosahuje 11 200 eur a priemerná hodnota 13 500 eur – avšak pomer priemernej a mediánovej hodnoty príjmu je na Slovensku druhý najnižší v eurozóne (po Holandsku), čo svedčí o tom, že **aj príjmy sú u nás rozdelené najrovnomernejšie**.

Graf 2: Hrubý ročný príjem domácností v krajinách eurozóny (v tisícoch eur)

Zdroj: Eurosystem Household Finance and Consumption Survey (2013).

Ďalej z prieskumu HFCS vyplýva, že spotreba domácností na potraviny je relatívne rovnomerne rozdelená: domácnosti eurozóny ročne spotrebujú na potraviny v priemere 6 400 € (medián 5 400 €), čo predstavuje necelú pätinu ich celkového hrubého príjmu (medián podielu spotreby potravín na hrubom príjme domácností v eurozóne je 18%). Slovenské domácnosti pritom minú ročne na potraviny v priemere 3 800 eur (medián 3 600 eur), čo je najmenej spomedzi všetkých krajín eurozóny. Avšak **podiel spotreby potravín na celkovom príjme domácností je na Slovensku jeden z najväčších v eurozóne**, dosahuje až 29%.

Na záver spomenieme úverové obmedzenia. 8% domácností eurozóny je úverovo obmedzených a to buď priamo, t.j. v zmysle, že im za posledné 3 roky bol odmietnutý úver, prípadne nebol poskytnutý v plnej výške, alebo nepriamo, čo znamená, že dané domácnosti nepožiadali o úver, i keď si potrebovali požičať peniaze, pretože sa obávali, že im banka žiadosť o úver zamietne. **Na Slovensku je podiel úverovo obmedzených domácností o polovicu väčší ako v eurozóne** (12%), avšak nie je najvyšší. Najviac úverovo obmedzených domácností je v Slovinsku (19%) a najmenej v Holandsku (2%).

Tibor Zavadil (tibor.zavadil@nbs.sk)